

LA REVISTA

QUADERNS DE PUBLICACIÓ QUINZENAL
ANY IV. NUM. LXIV - MAIG XVI - MCMXVIII
Número solt, 40 cts.



SUMARI

La missió dels crítics d'art, per R. RUCABADO.—Aspectes nous d'un problema antic, per L. NICOLAU D'OLWER.—Hermann Cohen, per L. R.—Moralitats i pretextos; per J. M. LÓPEZ-PICÓ.—Una prosa inèdita de Joaquim Ruyra: El vals final.—«Per la llengua catalana», d'Enric Prat de la Riba, per J. BOFILL I MATAS. — Un congrés universitari, per J. CREXELLS VALLHONRAT.—Informacions de «La Revista». Enquesta universitària, per R. CAMPALANS.—Poesia Anglesa de Algernon Charles Swinburne: Ave atque vale, per M. F., trad.—Poetes estrangers d'avui: La meva vida; Cançó monòtona; Cançó enyorosa, de Teixeira de Pascoaes, per CARLES SOLDEVILA, trad.—«Les Geòrgiques Cristianes» de Francis Jammes, traduïdes per Maria Antònia Salvà, per JOSEP MARIA DE SAGARRA.—Lletres a una amiga estrangera, IV, per J. FARRAN I MAYORAL.—Els Llibres, per A. P. i per M. F.—Les Revistes, per J.-V. F.

ADMINISTRACIÓ: CORTS CATALANES, 613 - BAIXOS
BARCELONA

SUMARI DEL NÚMERO LXIII

El silenci dels artistes, per RAMON RUCABADO.—El Vagabundatge, per ANGEL DE LA G. GRAU.—L'Assemblea d'Organització Jurídica, per MARTÍ ESTEVE.—Moralitats i Pretextos, per JOSEP M. LÓPEZ-PICÓ.—Poesia Anglesa: Vesica Piscis, El foc vestal, Magna est veritas, Les juguines, Arbor Vitae, i L'Azalea, de Coventry Patmore, i En una terra desconeguda, El llebrer celestial, Endreça, Jesuset, i Son retrat, de Francis Thomson, per JOAQUIM FOLGUERA, trad.—La Casa de Goethe, de Karl Immermann, per ERNEST M. FERRANDO, trad.—Claude Debussy, per M. F.—Els Llibres, per J. LL.—Les Exposicions, per E. M. P.—Les Revistes, per J. V. F.

Publicacions de "La Revista"

Administració: Corts Catalanes, 613, baixos - Barcelona

LLIBRES RECENTS

Una inserció: 5 pessetes.—Tres insercions: 10 pessetes

LLIBRES APAREGUTS :

RAMON RUCABADO
Els editors i la llibertat de l'art
JOSEP ARAGAY
La pintura catalana contemporània. La seva herència i el seu llegat
CLEMENTINA ARDÈRIU
Cançons i el·legies
JOSEP M. LÓPEZ-PICÓ
L'infantament meravellós de Schahrazada
MIQUEL POAL AREGALL
Mots plaents i desplaents
ANTONI ROVIRA I VIRGILI
El Nacionalisme
JOAQUIM FOLCH I TORRES
Meditacions sobre l'arquitectura
M. MORERA I GALICIA
Venus i Adonis
de W. Shakespeare
JOAN SACS
La moderna pintura francesa fins al cubisme
ALEXANDRE PLANA i altres
L'obra d'Isidre Nonell
MIQUEL FERRÀ
Cançó d'ahir
LL. NICOLAU D'OLWER
Literatura catalana. Perspectiva general
ENRIC JARDÍ
Les doctrines de Georges Sorel
J. M. LÓPEZ-PICÓ
Moralitats i pretextos
J. FARRAN I MAYORAL
La renovació del Teatre
E. DURAN REYNALS
Quatre Històries
JOSEP M. DE SAGARRA
Cançons d'Abril i de Novembre
FERRAN SOLDEVILA
Ecili
E. PRAT DE LA RIBA
Per la llengua catalana
CARLES RIBA
Càntic dels Càntics i Llibre de Rut

Hi han en premsa i preparació obres de Maria A. Salvà, Alexandre Plana, Josep Carner, Eugeni d'Ors, Joaquim Folguera, Francesc Sitjà, Josep Lleonard, Guerau de Liost, Francesc Pujols, Joan Alcover, etc.

JOSEP M.^a LÓPEZ-PICÓ

**L'instant les noses
i el càntic serè**

Preu: 3 pessetes

JOAQUIM FOLGUERA

El Poema espars

Preu: 3 pessetes

JOAN ARÚS

El cant dispers

Preu: 2 pessetes

SARA LLORENS DE SERRA

Monòlegs per a infants

Preu: 1'50 pessetes

J. MILLAS-RAURELL

PRIMERS

POEMES
Dibuixos de Francesc Elias

Preu: 3 pessetes

JACINT M. MUSTIELES

FLAMA

POESIES

Preu: 2 pessetes

LA REVISTA

QUADERNS DE PUBLICACIÓ QUINZENAL

ANY IV. — N.º LXIV — MAIG 16 - 1918

LA MISSIO DELS CRITICS D'ART

Diguérem que el silenci dels artistes sobre l'art propi i sobre el dels seus companys faria brillar més el misteri etern que en l'art hi ha, i minvaria aquell exclusivisme de capelleta que tant corromp el concepte públic de l'art. Ara complementem això dient que per als crítics hi ha també una gran humilitat. Exercir llur missió pensant que de l'eterna harmonia universal, també en formen part els artistes.

Solen els artistes escriure amargors dels crítics, tendint a suprimir-ne l'ofici. I els crítics, es troben, tal volta sense proposar-s'ho, en situació de poder dir: *oderint dum metuant*. Mentre els artistes es mostrin tan sensibles a l'afalag i a la censura dels crítics, patirà l'ordre natural de les coses, que demana pel connubi de l'artista amb el seu propi misteri, un vel de pau.

Jo entenc, no sols, que la crítica de l'art és útil pel bon regent de la república, sinó que el bé comú necessita dues menes de crítica de l'art: una d'artística i una altra de moral.

I tan alta crec la missió de l'una i de l'altra, que no les trobo pas incompatibles amb respectives funcions d'Estat.

Jo veig el crític artístic de l'art no actuant de prematur valorador, feina que resulta massa sovint en descrèdit de la crítica mateixa. Jo l'entenc com un educador, fent

un ofici paregut al dels suplementes periòdics de les grans enciclopèdies. La tècnica del crític, és l'història de l'art. I la tasca seva és simplement anar afegint-hi fulles documentàries. Senzill inventari dreçat no amb l'aplom del jutge, sinó amb la modèstia del qui sap que les seves classificacions i comparances són provisionals mentre que les obres i els principis són eterns.

I al costat seu hi veig el crític moral de l'art, funció essencial a una civilització ben ordenada. Si partim del principi de que les obres artístiques són actes humans, actes de voluntat, no hi ha cap raó per virtut de la qual hagin elles d'escapar-se del judici ètic. No és pas indiferent per la república el que les obres d'art, siguin o no actes ordenats als fins de l'humanitat.

D'una part la noció exacta de la llibertat humana permetria al crític moral ensenyar, contra tota tendència exclusivista, que de la esfera pròpia de l'art cap audàcia, cap novetat, ni àdhuc cap relaxació n'ha d'ésser exclosa. I fer veure la immensitat interpretativa i creadora de l'esperit humà servit per les mans humanes.

D'altra part la visió de l'harmonia eterna el mouria a senyalar a l'estima popular les obres generades per un esperit acordat a aquella harmonia. I, tot estimant-ne la valua, posaria en guàrdia vers altres obres,

de filiació desentesa de l'ordre etern de les coses.

Ell tractaria les obres d'art amb el respecte, però també amb el seny ponderat que mereixen com a filles de l'home. Si entre els homes, els qui són fills de legítim amor són, de bon començar, diferentment tractats dels qui, tan homes com ells, són fills d'amor sols natural, d'amor desordenat, una llei semblant regiria les obres d'art. Atenció a totes, però no d'uniforme manera, que no mereix certament el mateix grau d'acatament

l'art d'En Xavier Gosé que l'art d'En Puvis de Chavannes.

Exaltaria així els valors morals intrínsecs evidents de la obra artística, basats en la quantitat de treball, d'estudi, de cultura, de perseverança—que diuen si és gran o petit l'amor de l'autor pel seu misteri—i exaltaria el valor moral de l'acte de l'artista, en quant fos l'expressió d'un pensament honrat, cast, i contemplatiu de l'eternitat.

R. RUCABADO.

ASPECTES NOUS D'UN PROBLEMA ANTIC

Mr. Bérard havia promès de parlar-nos de la *resurrecció* d'Homer. Realment ha complit la seva paraula amb excés. Ço que es desprèn de les conferències tingudes suara a l'Institut d'Estudis Catalans, més que la *resurrecció* és la *metempsicosi* d'Homer.

Acabant el segle passat, Homer era ben mort. No parlem ja d'Homer com autor de la *Iliada* i de la *Odissea*. En aquest concepte ja l'havien mort, desdoblant-lo, més de dos mil anys endarrera els *choritzonts* alexandrins. Eren els dos Homers que d'aquesta separació en resultaren els que la passada centúria donà definitivament per morts.

Un bell dia, però, Mr. Bérard—qui té per pàtria totes les aigües i totes les costes del Mediterrani—navegant per la nostra mar amb el text de l'*Odissea*, començà a adonar-se que les «terres fabuloses» dels escoliastes no'n tenien res de fabuloses. L'home de Ítaca, no era pas com l'heroi d'un llibre de cavalleries, navegant per mars de fantasia i caminant per terres d'utòpia. Sense portulans i sense brúixoles, amb itineraris però i amb bon coneixement dels astres, Ulisses mig de grat i mig per força es llença a l'exploració dels estrets mediterranis... En l'*Odissea* tenim dades exactes de les distàncies i tenim descripcions també exactes—exactíssimes sovint—de totes les illes i les terres on aborda. No cal dir més, i la concepció de les aventures de Ulisses com una juxtaposició de cants populars se'n va per terra. Cabalment és una característica de la poesia popular, la seva manca de geografia.

L'*Odissea*, doncs, té un autor, un poeta de

carn i ossos, que no és pas el Poble, l'Esperit Nacional ni cap altra abstracció. L'autor de l'*Odissea*: veus-aquí Homer ressuscitat.

Però Homer contava les aventures d'Ulisses—amb exactitud geogràfica—per unes mars i unes terres que els grecs encara tardaren uns dos segles en descobrir. Homer, doncs, descriu ço que els seus ulls no han vist, ço que no li han pogut contar els seus compatriotes. Homer, doncs, està en contacte amb cultures estrangeres, amb cultures més antigues. Arnold esdevé Virgili, Homer ha ressuscitat, però no per encarnar-se en el cos del vell aeda ingenuu, sinó en el d'un poeta erudit. Homer no canta; Homer escriu...

Terres occidentals de les que parla l'*Odissea* tenen noms semítics; és fenícia la talassocràcia anterior a la grega. Homer tindria una bona biblioteca de llibres fenicis—diaris de navegació i contes d'aventures—original o reflex de altres més antics, faraònics i caldeus...

L'*Odissea*, doncs, és una *Eneida* anterior de vuit segles a la romana. Més ben dit, potser que és com una *Alexandreis*. Després de tot, conegudes les descobertes de Micenes, de Troia i de Creta, no hem convingut ja en que la Grècia clàssica és un renaixement, i la Grècia preclàssica una edat mitjana?

Per la literatura grega, tenim un problema resolt; per la literatura general, el tenim projectat uns quants segles més enllà.

L'origen dels viatges d'Ulisses queda esclarit. Les proves de Mr. Bérard em convencen. La «qüestió homèrica», però, segueix essent qüestió. Interpol·lacions i juxtaposicions a

aquell nucli primitiu de la *Odissea*, em semblen innegables. Resta encara tot el problema de la *Iliada*.

Homer ha ressuscitat. Homer tornarà a morir. Homer tornarà a ressuscitar. Les solucions aniran succeint-se com fins ara: en cercle o en

HERMANN COHEN

El dia 4 d'abril de 1918 morí Hermann Cohen, el filòsof de Marburg. És aquesta una de les pèrdues més cabdals en les files del saber que tantes baixes han sofert en el que dura la guerra. Parlar de Cohen a un públic més ampli i cordial que el dels especialistes, és cosa difícil, i més pel qui està lluny de posseir idees completes sobre tan rica personalitat. Un parell de dades ens donen el curs extern de sa vida: nat a Coswig en 1842, en 1865 assolí la dignitat doctoral. Dedicat a l'ensenyança privada primer, fou admès com a privat docent a les aules de Marburg en 1873, en 1876 anomenat ordinari desenrotllà una llarga i plàcida activitat fins a l'hora de sa jubilació en 1912. Els anys de fruitosa ensenyança congregaren a son voltant una veritable escola, que pren el nom de la ciutat, qual direcció Cohen mateix designava com Idealisme metòdic. Abans de emprendre la redacció i publicació de son propi sistema, havia consagrada llarga activitat a la investigació històrico-crítica de la filosofia matemàtica.

Diuen els competents que la interpretació kantiana fou impelida per ell vers vies noves o millor dit depurada de confusions que la florida de la psicologia havia engendrat, el mètode trascendental, reguanya la precisió perduda. També el concepte platònic de la idea, com a fonament de la pensa en sa tasca de construir el coneixement, se troba en Cohen. La comparació d'aquesta hipotètica idea amb el coneixement, li sembla l'única forma de consciència científica de veracitat.

Però no és aquest aspecte de Cohen el que es tracta de comentar. Els seus darrers anys foren presos per la discussió d'idees filosòfico-re-

espiral. Aquesta és la llei de la investigació literària. El nom, però, de Victor Bérard restarà dreçat gloriosament entre dues solucions contradictòries.

L. NICOLAU D'OLWER.

ligioses. Havia afirmat que el valor cultural d'una religió el feia el seu fons ètic, però neta-ment evoluciona cercant l'arrel psicològica de la religió, en el fet de la consciència de les pròpies limitacions i debilitats.

Singularment interessant sa posició en els problemes polítics que agiten avui la humanitat. Per ell fou la humanitat la virtut essencial, i l'esbogerrament patriòtic de les hores més passionals conseguí tot just entelar aquella concepció. Per a honor d'Alemanya sa veu conserva accents de «Vettburger» en aquests temps de covardia. En el darrer acàs de sos discursos és dat llegir: «A despit que l'experiència dels darrers anys hagi estat torbadora, i descoratjadora pels creients en la humanitat, no volem deixar-nos anar del vell esperit alemany de nostre «Vettburgertum» clàssic, que reüní amb l'ardent amor de pàtria, la fe en l'humanitat, la pietat històrica, la compassió i estima dels pobles estranys, i l'esperança d'una comprensió i unit amb els que el temps produirà i per la qual és des d'ara nostre deure lluitar.» I en sos consells de la bellesa a la joventut: «Entre les manques i inconvenients que pateix la nostra vida espiritual, cap potser tan profunda com el que rau en la superfície literària, el pensament del superhome. El superhome ha portat a l'home noble, a la raça noble, i així ha sacsejat i arruïnat la humanitat la follia del superhome. Totes les bogeries, no sols l'auto-deificació i el culte de la raça sinó les desviacions de l'art, són referibles a aquesta malura, el pensament del superhome...»

Tal és la lliçó suprema d'aquesta vida consagrada a la pura especulació.

L. R.

MORALITATS I PRETEXTOS

Si afalagues la vanitat dels teus companys, vigila que no deixi mai de completar-se la teva trapasseria d'home amb la ferocitat dels infants.

Aquest home qui, com si et protegís, diu presentant-te als altres: —Es un deixeble meu,—en realitat no cerca el teu afecte sinó la teva complicitat.

Aquests novells escriptors que d'un dia a l'altre menyspreen, amb més frenètica insistència cada vegada, el que diuen *el passat*; arribarien a convence'ns de llur àgil menyspreu si l'apliquessin *al present* i a totes les crides interessades del present.

D'alguns contemporanis podríem dir que

enraonen com si tinguessin sempre la ploma a la mà.

Quan per la repetició d'un mimetisme s'arriba a assolir una consideració social, dels actes que podríem nomenar intel·ligència dels simis, la pública consagració en diu: *Quedar com un home*.

Amb la literatura esdevé com amb la conversa: L'èxit i el guany són dels qui mantenen la conversa particular fingint interès per la general.

En la meva admiració no hi ha màcula ara que per definir-la i fer-la pública no he trobat millor manera que aplaudir tot sol quan ningú no em veia.

J. M. LÓPEZ-PICÓ.

UNA PROSA INÉDITA DE JOAQUIM RUYRA

L'Institut d'Estudis Catalans ha celebrat la seva bella festa anyal. En ella s'ha fet l'ingrés oficial dels nostres companys L. Nicolau d'Olwer i Josep Bofill i Matas, els nomenaments de membres corresponents a favor de Joaquim Ruyra, Gabriel Alover i Mn. Costa i Llobera. La premsa, tant indiferent a l'activitat literària de Catalunya, s'ha afanyat dignament en aquesta ocasió per reproduir els estudis i les oracions acadèmiques que s'hi llegiren. LA REVISTA farà, doncs, ço que no ha fet la premsa, i publica avui aquesta pàgina inèdita de Joaquim Ruyra, a la qual seguiran d'altres dels senyors esmentats.

EL VALS FINAL

Ballà que ballà... Era un vals ben cansat i que no s'acabava mai. Ni fangant els calls de Mas Oliver, ni batent, enfonsant fins a mig cos dintre les garbes xardoroses en el dia de més calda, ni carretejant per les costes de Baudina, mai per mai l'hereu Rivelles s'havia fadigat com en aquella dansa inacabable. I som al ball i hem de ballar... Volta que volta que voltaràs.

Se trobava en un envelat de poble rural; per tota catifa la terra regada de fresc, per clos

una tanca de ramassos, una vela de drap de saques per cobrecel, uns quants gresols per lluminària. Hi regnava una fosca que amb prou feines deixava distingir les figures dels balladors. Els gresols eren cremallosos i saltironaven en l'aire amb les palpitations de l'envelat. Més aviat servien per fer mal a la vista que per donar claror. I, quin garbugi, quines empentes, quin alenar tothom, volta que volta que voltaràs!

De la música gairebé no se'n sentia res més que les aspres xarracades del contrabaix, que retrunyien dintre la caixa del pit amb una trepidació insofrible. Oidà!... i la balladora ¿qui era? L'hereu Rivelles se la devia haver triada, però no se'n recordava pas. Per mirar-se-la girava el cap tant com podia; mes no conseguia veure-li sinó el clatell, un clatell llarg, ornamentat de floretes grogues, com un canaló de teulada vella. Era una dona alta i mal girbada. Precisament an ell sempre li havien agradat les noies baixetes i grassones. ¿Com redimontri s'havia embarcat amb aquella carcassa?—Bah! —pensava—deu ésser un compromís. Som al ball i hem de ballar.—I volta que volta que voltaràs.

Estava cansadíssim, l'alè li xiulava en la gargamella i una suor freda li regalava de les parpelles i pel nas. El colze de la balladora se li clavava al costat dret. ¿No s'acabaria mai aquell vals?

Ah! beneïda sia la claror del dia! Heu-s'aquí que el sol fogueja a contraclaror de les espesses teles. ¿Sentiu el cant del gall? No, no és el cant del gall... és una veu enrogollada que crida: Rivelles!... Rivelles!... Cal desempellegar-se de la balladora, sortir i respondre. Un esforç, un altre esforç...

En Rivelles se va trobar davant d'un llum d'una resplendor tan crua que la vista no li podia obeir. De moment no va comprendre on era. Després se va adonar del llit, on estava ajegut, i, a través d'una mena de tel·lustrós, com el que l'aigua gemada sol deixar a l'istiu en el cristall d'una ampolla, va reparar unes cares, que se li acostaven. Poc a poc les va conèixer totes: la de la seva mare, la del seu germà, la del doctor Xipell. Sí, eren ells. Però allò altre no era tampoc un somni, al contrari era la més real de totes les realitats i ell ne sentia encara el palp groller i esgarrifós.

Mentrestant el metge l'examinava, percutint-li el pit amb atenció com se sol fer amb una bota per averiguar fins a quin nivell és plena. Pica ací, pica allà, no se sentia més que el sorollet del seus dits en el silenci de l'alcova. Després va acotar l'orella sobre el malalt, auscultant. I En Rivelles estava convençut que l'auscultador no podia deixar de percebre la música dolorosa i el traüt sord del profund envelat. I li sabia greu.

—Bé, Rivelles, bé. Això no serà res—va fer el doctor—. És joc de paciència. Som al ball... i hem de ballar.

—Prou que ho sé—va dir el malat, somrient—. No, no és cosa per vostè. És ball de patacada. ¿sap? No sé com m'hi he embolicat. Hi tinc un compromís que...

—Vaja, no parlis més. Adeu.

El llum se va allunyar, l'ombra caigué en cascata, esllengant-se pels plecs de les cortines i la fosca ho invadí tot. En Rivelles tornà a sentir el zum-zum apagat de la música, les xarracades del contrabaix, la bunior, l'alénar i el trepig de la gent... I volta que volta, amb el colze de la balladora clavat al costat dret. L'aire era espès, polsós, irrespirable. El fred de la nit entrava per sota la tanca i s'enfilava comes amunt. S'havia girat vent. Millor! Baldament s'ho en dugués tot en orris! I sí, s'ho en duia tot: rames, teles, gent... Els gresols fugien en un torp de pols, giravoltant, fent llumenetes, caient, apagant-se, com esbojarrades espurnes en el fum d'una artiga. Alguns s'ateraven, amb el ble encara ablamat, a la vora d'En Rivelles. I En Rivelles patia, maldant, maldant per apagar-los amb els peus. Però, quan conseguia apagar-ne un, experimentava un plaer relatiu, una mena de descarregament de dolor. I apa, anem per un altre. Li semblava que tota la felicitat depenia d'aquella operació; i a cada gresol que apagava, respirava un xic.

Encara, lluny, dins el vent, la pols i la fosca, sonaven els músics, encara els roncs del contrabaix retrunyien dolorosament dintre el pit, encara la balladora del colze punxent no afluijava la seva abraçada, ni volia deixar el giravolt. La parella rodolava camps a través, marges avall... Era una fulla seca, enganxada a un manyac de romagueres. Després va ésser una bombolla d'aigua, una bombolla balladora, que la terra se volia xuclar... glac-glac, glac-glac... I els músics encara sonaven al lluny, dins el vent, la pols i la fosca.

El senyor rector, avisat a corre-cuita, va arribar a les tres de la matinada. Però ¿com deixondir aquell malalt ensopit, agònic? El va cridar una i cent vegades... Res. Va extremanunciar-lo, va fer la recomanació de l'ànima... Un moment el pacient va obrir els ulls, uns ulls sense mirada.

—Rivelles!

—És... l'últim vals—va respondre En Rivelles amb una veu que no era d'aquest món.

Després un llarg silenci. Després la mort. L'escolà, que estava distret, cordant-se una es-

pardenya, va aixecar el cap en el moment precís, amb els ulls astorats, sentint aquella impressió inexplicable de buidor i d'esglai, que ens sol produir, a l'absentar-se del seu cos, una ànima, que vibrava a prop nostre. Va interrogar amb els ulls, els ulls del rector. ¿Llest? Llest—va respondre la mirada melangiosa del capellà.

—¿Ha sentit quina llei de paraules? L'últim vals.

—Sí, fillet. Poc que era natural que en pronunciés d'altres En Rivelles, el gran sarauista. Tots morirem així mateix; cadascú acompanyat dels seus vicis. Les nostres aficions seran la música, que farà la nostra ànima al presentar-se davant de Déu. Cal que ens procurem escriure una bona solfa. ¿Oi, petit?

J. RUYRA

“PER LA LLENGUA CATALANA” D'ENRIC PRAT DE LA RIBA ⁽¹⁾

Moltes hores i quan l'enuig periòdic trencava l'habitual quiescència, el nostre renaixement nacionalista semblava una improvització. Ara que ha trascendit, gosem dir que manifestava «ex abrupto» el sentit col·lectiu amb el trasllat finíssim d'una consciència dirigent.

Obres cabdals, escrites poc a poc i en silenci, eren llençades a l'atzar de la batalla. I els seus autors, elevats a suprema categoria les reformaven després, l'un en plena autoritat episcopal, l'altre amb el prestigi de la més alta magistratura catalana. En Prat de la Riba consentia, de la presidència de la Diputació estant, la reedició de *La Nacionalitat Catalana*, en la qual obra es pondera el fet de la llengua com una de les més pures característiques nacionals.

Fet evident, i més entranyable que evident. Ell és la nostra eficàcia presencial, tan justificada, suau i formidable, que arreu concita enamorament o fletomies.

(1) Pròleg de J. Bofill i Matas, al llibre que sota aquest títol acaba d'editar *La Revista*.

En Prat de la Riba, contemplatiu i dinàmic, qui tenia la sensació terral de Catalunya, no cal dir com consentia la nostra llengua amb la dolcesa intransigent de la pau casolana i devota, amb la frenada vehemència del polític, amb l'erudita convicció d'un provident magisteri, amb la sòbria degustació d'un home de lletres. I era amant a vindicar-la quan l'escomesa o el vituperi punyien endins. I a tot-hora, fins en les grans solemnitats per ell sovint defugides, no planyia, per honorar-la, la seva col·laboració personal.

Aquest llibre és un recull de documents memorables, tribut d'En Prat de la Riba a la llengua catalana, fites que en el decurs d'aquella vida truncada, ens recorden una fidelitat vigilant i activa. Dignes són d'encapçalar, amb paraules de ciència i d'amor, la *Col·lecció d'estudis polítics* que s'emprèn *La Revista*.

J. BOFILL I MATAS.

UN CONGRES UNIVERSITARI

A les aules de la Universitat de Barcelona s'hi ha celebrat el segon Congrés Universitari Català. Al moviment general que a Catalunya s'ha manifestat contra l'estat actual de coses en matèria d'ensenyança, s'hi ha sumat a la fi, si no precisament la Universitat, al menys un grup nombrós de valiosos elements universitaris. En els vuit dies que durà el Congrés, s'examinaren, i es proposaren sol·lucions per a

tots els problemes més apremiants de la nostra ensenyança superior. Les conclusions acordades, prou conegudes ja per la seva publicació en la premsa diària de Barcelona, constituïran, pensem, un document de consulta imprescindible per a qualsevol reforma universitària que s'intenti. Una comisió executiva ha sigut nomenada, per a gestionar la ràpida implantació de les reformes cabdals proposades.

Si volguéssim senyalar ara la característica que ens sembla més important del II Congrés Universitari Català, diríem que la constitueix el fet que els seus organitzadors han volgut donar a les seves deliberacions una orientació *pràctica* que faci possible la immediata realització de les reformes proposades. Totes les conclusions aprovades, podrien dur-se, en efecte, a la pràctica sense que la perturbació produïda pel canvi fos de gaire importància. Potser nosaltres haguérem preferit que el Congrés perdés aquest aire d'oportunisme que el lliga a les circumstàncies del moment; que col·lori les conclusions d'un aspecte de programa mínim... Potser haguera sigut preferible una declaració absoluta de com *pensem que deu ésser la Universitat de Catalunya*, la veritable nostra Universitat ideal; perquè és evident que l'acceptació i la immediata realització de les conclusions acordades, malgrat de que foren un gran pas en el camí de la Universitat Ideal no transformarien la Universitat actual fins al punt que poguéssim considerar tancat el període de les gran reformes. Potser en aquell mateix moment caldria organitzar el III Congrés Universitari Català, en el qual s'expressin les nostres aspiracions completes.

I no s'interpreti el que acabem de dir com una censura. Perquè creiem que el problema general de la nostra ensenyança superior conté dues qüestions diverses: la una teòrica, es refereix a com deu ésser la nostra Universitat ideal, la nostra Universitat perfecta, que uneixi la seva eficàcia tècnica i científica amb

la precisa correspondència a totes les característiques de la nostra raça; l'altra pràctica, és com és possible conciliar aquest ideal amb els restes d'Universitat que l'Estat espanyol manté a Catalunya. El Congrés ha examinat aquesta qüestió amb preferència a l'altra; per això els col·laboradors del Congrés (entre els quals s'honra en comptar-s'hi el que escriu aquestes ratlles), més que donar l'expressió completa del seu ideal, han procurat que llurs conclusions tinguessin un aspecte d'adaptabilitat que correspongués a aquella tendència general.

Altrament, la Universitat ha exterioritzat una quantitat d'esperit que per molts ha sigut una sorpresa. Algú ha dit que era digne de notar com els estudiants tantes vegades acusats de superficialitat, han respost a la crida del Congrés i han intervingut en les seves deliberacions amb un tan gros entusiasme. Però això no pot estranyar a ningú que pensi que per les aules de la Universitat han passat generalment els esperits més selectes. En canvi per molts que consideren la qüestió del professorat universitari com un cas perdut, haurà sigut una més justificada sorpresa el nombre de catedràtics que amb llur presència i llur intervenció en el Congrés han demostrat que coneixen i sofreixen per les imperfeccions de la nostra Universitat. A nosaltres que coneixem el treball obscur, però entusiasta d'alguns d'ells, hem de confessar que no ens ha estranyat.

J. CREXELLS VALLHONRAT.

INFORMACIONS DE "LA REVISTA"

ENQUESTA UNIVERSITARIA

R. CAMPALANS.

Si ens referim a l'Universitat actual hem de coincidir fatalment amb el juí formulat darrerament per D. Miguel de Unamuno i apuntat en altres ocasions i per altres personalitats, que la Universitat no existeix. Contra aquest fet dolorós lluitem els catalans, com n'és signe la preocupació que aquest problema desperta entre nosaltres i que ha determinat darrerament l'organització del II Congrés Universitari Català i ho prova el fet mateix d'ésser iniciada la present enquesta.

Mes cal que no considerem el problema universitari d'una manera aïllada, car aleshores mancaria de tota eficàcia. Si treiem a la Universitat el seu caràcter col·lectiu, eminentment social, podem anar, és cert, a l'assoliment d'una institució ben regida, amb unes certes garanties per a la docència, però la seva transcendència no serà d'altra que la que pugui aconseguir un llibre, un bon llibre, i la Universitat és evidentment alguna cosa més.

Aquí, dissortadament, la Universitat no ha atret l'interès general i, així, ha mancat un dels principals mitjans que en altres països

—els EE. UU. d'Amèrica, per exemple—han contribuït en tanta de manera a la seva prosperitat: les donacions particulars; les disposicions testamentàries a favor d'institucions culturals de grans edificis i parcs i mitjans per a subvenir aquesta necessitat social.

Diversos procediments s'han proposat d'aquestes planes èstant que poden contribuir a la solució del problema i cal només afegir, d'acord amb el que acabem d'expressar, que una de les coses més greus de l'organització d'avui és la discontinuïtat que en la vida de l'escolar, i per crear una veritable tradició universitària, suposa el caràcter de fet incidental que pren l'assistència a la Universitat, de la qual cosa n'és conseqüència la poca estimació que l'escolar té de la seva professió, ben al contrari de ço que s'esdevé en altres terres

en les quals el títol d'estudiant és motiu de legítim orgull.

La Universitat deu tenir un esperit propi, deu constituir un organisme, no considerant fragmentada la seva activitat; fugint de tot empirisme i així l'ordre tècnic i el filosòfic anirien necessàriament agermanats.

En la major part dels punts que l'Enquesta proposa — procediments d'exàmens, catalanitat dels professors o admissió d'estrangers, organisme qui ha de curar de l'ensenyament, instauració indispensable de l'autonomia universitària, aptitud del professor i necessitat de poder-se consagrar decorosament a l'ensenyament—la unanimitat, en ço que és essencial, amb els anteriorment consultats és un fet que em complasc d'esmentar.

POESIA ANGLESA

ALGERNON CHARLES SWINBURNE

La nova edició de «Petits Poèmes en Prose» de Baudelaire actualitza la poesia de Swinburne que reproduïm. Ella és una de tantes en la dèria del gran poeta anglès de escriure endreces als col·legues. Un dia era a Baudelaire, altre dia a Landor, més enllà a Gautier. Sempre amb aquell gran buf d'amples trajectòries líriques que quedava en la poesia anglesa post-lakista. Swinburne era un gran malalt de les humitats literàries de la vella Anglaterra, purificat per una pura i acomplida il·lusió de llatinisme. Eugeni d'Ors deia d'ell en 1908: «A-C. S. és potser avui d'entre els poetes de llengua anglesa, el més gran i el més pur». Aquest poema que reproduïm, és curiós per la gràcia amb què es combinen una profunda vibració de misteri i una afectada il·lació d'actituds, curiós reflexe de l'època anglesa que les covà.

AVE ATQUE VALE

A LA MEMÒRIA DE CHARLES BAUDELAIRE

I

Dámunt de ço que fou el vel de tu mateix
escamparé la via, la rosa o el llorer,
la calma flor de mar per l'Oceà podrida
l'humil reina-dels-prats: o l'agrella selvatge
que teixeix la Driada ensopida d'istiu,
desperta, sobre nit, per les sobtades pluges
toves com la neu?
Desitges tu millor com abans en la terra
les violentes flors, pàl·lides i mig marcides
sofrentes de calor, plenes de l'aspre istiu,
però per tu més dolces que no pas les collides
a les ribes del Nord, i no han estat sollades
per les ardors dels tròpics?

II

Car sempre l'esplendor llangorosa i fervent
dels sols més pesats en els cels més potents
t'han atret vers elles.
Ton orella sabrà dels fluids sospirs
de la mar vagabunda entorn dels promontoris
què bat amb sos sanglots les roques de Lesbos,
de l'onada els petons a l'onada
que recorda la tomba de Leucada
on reposa sepulta en sos replecs profundes
aquesta testa on cantava adés un art suprema.
Ah! salada i estèril, com eren ses besades,
la fera mar-la rodola en sos verds torbellins,
la porta ça i enllà, l'embesteix i devasta,
la mar, deesa cega, pels morts despiatada.

III

Tu vius, ô germà, en el temps de la vella cançó
 secrets i penes que ens són inconegudes,
 de ferotges amors i de tanys deliciosos,
 més inflats de verí, més a ton ull subtil,
 exhalant-se per tu solament, la nit, vers uns climes
 estranys on jamai havem respirat;
 temps del pecat sens forma i del pecat sens veu
 on, nascuts en el caos d'una son de tempesta
 insòlites reveries
 fan plorar els ulls clucs de les ànimes doloroses.
 Sobre els fronts l'ombra discernires
 i has vist que la collita es mesura
 pel gra que s'ha sembrat.

IV

Pobre cor sense son, ànima ombrívola d'insomni
 àvida de dormir i de no estimar més,
 i de mai més lluitar, mai més viure, ànima assedegada de pau,
 ara que els Déus tenebrosos de la Mort
 han rebut en llur guarda l'esperit i el cos
 amb les fonts d'on sorgia ta cançó,
 ara que l'amor cap més dany pot fer-te
 i que el plaer no és més una dolor aguda,
 no té escuma ni gafa verinosa
 darrera el cercle immutable dels llavis,
 ara que de ton cos en lliscava ton ànima,
 que la carn, sens dolor, dels ossos es separa
 talment com la rosada s'escorre del càlzer,
 no és així?

V

Es prou; car la fi i el començament,
 mateixa cosa per tu que has passat la fi!
 O mà desestreta de l'amic no contemplat!
 Mai més fruits a collir i palmes a guanyar,
 ni treball, ni desig, ni triomf per tu,
 només la fulla morta i una mica de pols:
 O ulls immòbils en els quals la llum
 no diu res, a on el dia és mut, on la nit
 amb el seu dit obscur no imposa més silenci
 a vostre esguard: ulls morts on, en el nostre llenguatge
 a parlar no vindrà jamai l'ànima súbita,
 dormiu, dormiu, tingueu la son per la llum!

VI

Ara que passats els amors i les hores
 estranyes, els anhels, els somnis i els cants
 ombrívols i dolços, com un amant, has trobat
 lloc als peus i dormit en els genolls immensos
 de la dona—Tità, la geganta de color pàl·lida,
 semblant a ço que ta visió evocava:
 a l'ombra de sa clara faç i espaiosa,
 l'afrau profunda de sos sins prodigiosos,
 la pendent solemnia
 de sos membres potents i voltats de son
 i el pes esgarriós de ses terribles trenes
 que conserven encara la sabor i el to
 de les selves de pibets del món d'altre temps
 on els vents humids dels pujols es lamenten?

VII

O germà, has trobat allà qualque apariència,
 que s'assembla a ton somni: estrany jardiner
 de fantàstiques flors, quines has trobat
 allà obertes o encara no ecloses,
 i que viu de les nostres desesperances
 de nostres derrisions, de nostres encantaments,
 què de la vida i què del mal i què del bé?
 Els fruits són allà grisos com la pols
 o vius com la sang? Sobre aquella terra tenebrosa
 germina algun grà sortit de nostre país?
 Aquelles prades sens vigor donen la vida
 a les arrels terrestres?
 En aquells ermots d'allà baix on el sol, la llum,
 els mons siderals romanen silenciosos,
 hi han solament flors o algun fruit?

VIII

O dolç i singular cantaire, vell germà gran!
 ai las! encara que mon cant vers ta cançó més viva
 es llenci i voli cap a ton rastre més ràpid...
 el riure misteriós i l'obscur sarcasme
 del fúnebres guardians, cecs i sense paraula,
 qualque lugor inerte eixida de la testa
 velada de Proserpina i algun feble so
 de llàgrimes negligides, plorades per ulls vans borrats,
 i la vaga cadència
 dels sospirs morts escapats de la palidesa de les boques,
 són aquestes coses, és això solament
 que perceb en la nit el pensament que escolta,
 només aquestes coses que l'ànima veu sorgir.

IX

Ets ben bé massa lluny per les ales de les paraules.
 Massa lluny pel pensament, massa lluny per la pregària;
 què tenim amb tu, que no ets més que aire i vent,
 què tenim en voler llençar un esguard allà
 on tot ço qui és vist és només forma buida?
 com nogensmenys, amb un poquet de fantasia,
 el Somni persegueix la Mort com vent foc follet,
 nostre Somni s'acarniça a perseguir nostres morts
 i no els troba,
 car més ràpida que ells, la flama tènue fuig,
 i la feble lugor s'esquiva en un núvol
 il·lusori i l'orella, atent i enganyada,
 queda com sorda
 i els ulls descoberts romanen encegats.

X

No ets tu, mai, en tots els canviaments
 del temps, no ets tu, sinó el so de ton ànima
 trista, és l'ombra també de ton esperit ràpid,
 de pergami tancat sobre el qual la meva mà posa,
 —car no obstant la Mort
 amb el teu cant sempre mon esperit combrega
 —Són aquells records, són aquelles melodies
 que eixamenen al volt dels pòrtics voltats
 d'una nuesa fúnebre,
 Són ells que jo saludo, toco, abraço i beso
 Són ells que prenc
 com si tingués en la mà una mà
 o que descorrés a través de mon orella
 l'ombrívola melodia d'innombrables ploradors.

XI

I jo, entre aquests, jo també sóc aquí,
 quan la pira acaba d'apagar-se
 i que són apilats els tossalets d'herba
 i que els vells ploradors,
 que s'aguanten drets per la libació
 han finit llur ofrena als Morts així com als Déus,
 com ells jo estic dret, jo porto l'homenatge
 sens pregària ni lloa als Déus així com als Morts,
 i verso l'ofrena
 a aquests Déus inconeguts, a aquests Déus de tenebra
 del país ric en grans apor to les espècies
 i apor to la mel
 i, en aquest aire glaçat, ço que jo puc de fruit
 Poso talment Oreste, al través de la tomba,
 un rull separat de ma cabellera.

XII

Per cap mà ferit, per cap traïció,
 i no com ho fou la testa del gran Rei,
 aquesta flama que féu de Troia una ruina,
 heu's-et-aquí ajegut i damunt aquesta pols,
 cap plor no sabria reanimar de la vida,
 sobre teu no cauen llàgrimes com aquelles
 que l'home sent caure eternament
 sobre els llibres oberts dels poetes sagrats.
 No són pas Oreste, Electra, que't ploren:
 inclinades vers vosaltres amb l'urna memorial,
 eixides de tots els temps, les Muses més altes,
 gemeguen, i el cor de nostre Déu sospira.

XIII

Car sempre ponderador de sa força sagrada,
 rarament entre nosaltres el Déu de la llum
 consent a obscurir-se i vol manifestar
 sa música i sa força en ànimes que s'obren,
 sobre llavis escollits, dolços de la dolçor
 i de la tendra ardor dels cants resplendents.
 Mes és d'un vi amarg que ell ha humitejat els teus
 i és d'un pa amarg que féu ton nodriment.
 Sí, és ben cert que el pa de ton ànima
 ha sortit de sa mà i que el foc del qual
 ton esperit fou marcat s'encengué a sa flama.
 Sí, aquest Déu, que nodreix els nostres cors amb sa
 [glòria
 dóna son nodriment a ton cor afamat.

XIV

Es per això que ara
 que acaba de colgar-se el sol de ton ànima,
 el Déu de tots els cants i de tots els sols,
 ell també ora,
 s'inclina per barrejar son llorer al xiprés
 i salvar ta pols
 del blasme i de l'oblit.
 Es per això que ell també, ell que veu, eternit,
 tot ço que eres i tot ço que ets,
 compadit, el cor trist i religiós,
 plora el darrer mort de sos nombrosos fills,
 i consagra de plors, santifica de sospirs,
 que li són devinguts ara forasters,
 ta boca sense música i tos ulls sense sol.
 Dels cels qui són sota d'ells, projectant la claror
 banya amb sos ulls ta testa irrevocable.

XV

Un altre amb ell plora en els camins libeans,
 i enterboleix son si fred i canviant de ses llàgrimes,
 aquesta obscura Venus de la colina buida,
 en qui s'és transformada nostra Citerèana,
 amb llavis que, de temps, han perdut
 llur somriure diví de l'Àtica, una faç
 que no es nomena més el de l'Erycina:
 la deesa fantasma, aspra i luxuriosa,
 amb sa bella carn i son encís que canta.
 Ella t'empeny en aquestes regions sense camins,
 recorregudes un cop més, ella et crida;
 a tu, per ella una trista, una segona presa,
 en el cremant remat de les ombres de l'Infern.

XVI

Ja prou de bastó sagrat que es cobreix de flors,
 prou d'evocació enganyant, vers la llum,
 un esperit eshlanguit de perfum i de nit,
 i les mans i els ulls afadigats de l'amor,
 i el si estèril. Res a fer d'aquestes coses,
 res a canviar en bé, res a canviar en mal.
 I totes nostres cançons, amic, no faran
 que la Mort sigui més clara i la vida més durable.
 No obstant amb la rosa i l'eura i la bola de neu
 i mos cants barbres sobre aquesta ombra de tu,
 vinc en aquest indret a on planen blancs somnis,
 i guarneixo amb aquestes flors un altar invisible.

XVII

Dorm, si la vida et sigué dolorosa, perdona,
 si dolça, remercia. Car no has de viure més:
 Donar mercès és tan dolç com perdonar.
 Fora del místic clos, del fúnebre jardí,
 on, tot al llarg del dia, tes mans, esterilment,
 han teixit i trenat les malaltisses flors
 de l'ombra i del secret, glauques eflorescències
 de la pena, del pecat, i llurs despulles cendroses,
 passions perfumades, pàl·lides de verins
 de cor inflat de sang, i pensaments de tremolor,
 la mort a la fi no ens conduirà
 a tots, un dia, com a tu, entre els dies esvaïts?

XVIII

O, germà, ara ànima silenciosa,
 accepta de mes mans aquest floró, després adéu.
 La fulla s'esparsa, l'odor d'hivern glaçada,
 glaçada igualment la terra solemniàl,
 mare fatal,
 de si més afligit que el de Niobe,
 i que guarda una tomba a la conca de sos pits.
 Sies no obstant satisfet, car els teus dies són finits,
 no tens davant teu el tumulte de les coses
 ni visió, ni so, t'atormenten,
 tots els vents són per tu quiets com els astres
 i quiet és l'onatge com els marges que açota.

M. F. trad.

POETES ESTRANGERS D'AVUI

TEIXEIRA DE PASCOAES

En l'originalíssima literatura d'avui Teixeira de Pascoaes té un relleu personal i egregi. La seva poesia és manyaga, ombrívola, somniosa. Tristesa i Dolor l'inspiren gairebé sempre. Es un idealista que sospira perquè el cor no serà mai l'amor, ni la flor el perfum. Però l'exaltació mateixa del seu idealisme—ha escrit Unamuno—el mena a la Naturalesa. Diu: «...pois si me sento irmao dos que sao vivos—tambem me sento irmao dos que morreram—das pedras e dos montes pensativos». Així mateix es plau en fondre els sentiments cristians amb la saudade oceànica i àdhuc amb el paganisme clàssic. Venus fa costat a la Mare-de-Déu dels Dolors i Jesucrist, a Pan. Cal llegir en la seva llengua original aquest poeta. No-gens-menys per a no trencar les tradicions monolingües de LA REVISTA, donem a continuació la versió catalana de tres poesies de Teixeira.

LA MEVA VIDA

En el meu llogaret viu recollida
entre somnis fantàstics i diversos
una llum d'ànima altre temps eixida
i que, en morir, la nit fa de mos versos.

Quan la tarda sorgeix tota estremida
i veig els astres per l'Atzur dispersos,
moltes llàgrimes tristes, de fugida,
par que mos ulls contel·lin d'Universos.

Jo visc en eixes valls, entre turons,
que formen llunys i foscos horitzons...
Distàncies que un prec eteré uneix...

Visc cantant la dolor misteriosa
que amortalla en silenci cada cosa
i el meu rostre gelat empal·lideix.

CANÇÓ MONOTONA

Monotonia...

Sempre l'imatge de les coses que ens pesa...
El mateix color viu de l'Alegria,
el mateix clar-obscur de la Tristesa...

Sempre en el mateix cos el mateix mal: la vida.
La mateixa elegia en síl·labes de pena.
Sempre el mateix perfil de serra empedreïda.
aon l'hivern, plorant, dibuixa espectres d'aigua.
Boires de tedi obrint llur boca sobre'l món...
Una nit eternal, tota emmudida i calma...
Negre pèlac de llàgrimes pregon.

Estany de la Dolor en erms immensos d'ànima.
Escoltar nit i dia, la queixa d'una font.
Sempre aqueixa finestra perennament oberta
sobre el mateix horitzó.

Als ulls sempre una constant indefinida imatge...
Sempre el mateix roser, florint només per mi...
Sempre el mateix silenci damunt del paisatge.
Ocell que sempre cantes, dia de sol sens fil!
Un eternal somriure a flor del mateix rostre...
Sota un etern sol post
eterna planura morta...

En sons d'escuma i boira l'eterna veu del Mar,
que mor i ressuscita pels aires de l'Enllà.

Un perpetu sepulcre, davall l'eterna lluna.
Sempre aquesta recança de vida no viscuda.
Constant aquietament, eterna mar parada.
I l'íntima llunyària on se perd la gent.

A dins del nostre ésser, el Temps desmaïat...
Nosaltres sempre iguals, iguals eternament.

CANÇO ENYOROSA

L'Enyorança ve a trucar
ve a trucar a la meva porta,
quan la lluna vessa llàgrimes
i la terra sembla morta.

L'Enyorança truca, truca
amb tanta manyaguera
que ni l'Aurora trucant
les portes de nit ombria.

Mes jo t'escolt Enyorança...
I el silenci és tan pregon!
Sento veus i plorars d'ànima
que ningú ha sentit al món.

Imatges misterioses
venen amb mi a conversar.
Jo prou sent el que elles diuen,
prou ho voldria contar.

Mes, o tristesa!, emmudeixo
Caic en el no-res pregon!
Sóc la meva pròpia ombra
projectada no sé on.

I entra l'Enyorança... Resto
embadalit i sens veu
la sentó millor que altra hora
i la veig adintre meu.

Amb ella ve la Tristesa
que'l vespre escampa en els monts
i espectres que a l'hivernada
ploren al volt de les fonts.

Ve voltada de lesombres
que hom obira en nit llunar
i d'aquelles animetes
condemnadades a penar.

Ve l'ànima del Desig
tota ardent... A l'entorn d'ella
giren fantasmes i móns
com al voltant d'una estrella.

Amb ella venen també
tots els enyors de la Terra
com filles a l'entorn de
la figura de llur mare.

Tot el que és somni en el somni
diví de la Creació
i entre les mortes parences
és divina Aparició.

Tot arriba amb l'Enyorança
de nits, a trucar ma porta
quan la lluna vessa llàgrimes
i la terra sembla morta.

CARLES SOLDEVILA, trad.

«LES GEORGIQUES CRISTIANES» DE FRANCIS JAMMES

TRADUIDES PER MARIA ANTONIA SALVA ⁽¹⁾

Francis Jammes, és el poeta de la *douceur*. Una dolçor de migdia, una mica malalta per excés de sol i de perfum. Tota una gran primavera amb moltes ales de colom, amb moltes branques d'ametller, vola dels versos d'aquest poeta admirable; però com totes les grans primaveres, porta en el seu si, un niu de profundes inquietuds, de tempestats d'adolescència, que es baralla amb la lluïssor dels aires del mes de Maria, i amb tots els motius de catolicisme primitiu, que ara es desperten i ara s'apaguen com unes petites violetes castes.

El *dimoni* de Francis Jammes, és per a mi un bell xicot tímid i ardent. Aquest xicot viu en un poble solíssim, on tot són cases blanques, i on hi ha un port petit de no gaire tràfec; s'hi veuen arreu jardinetes amb mimoses i lilàs i marialluïses, i una mica apartat de les cases, entre plantacions de figueres i presseguers, vetlla un pensionat on s'hi eduquen les noies dels comerciants més rics del poble; i cap a les afores vinga oliveres i vinya, i pujols no gaire fadigosos que estimen els caçadors; i pel cel moltes orenetes, i al temps de les olives oriols d'or; i rossinyols i merles en els jardinetes; i perdius pels qui els plau la cacera; i totes aquestes coses vives flotant dins d'un aire calent i humit que l'endolceixen fresques marinades, i que té, però, dematins d'una diafanitat puríssima.

I vetaquí que aquest xicot estima tot això com les nines dels seus ulls i de tant estimar-ho i veure-ho, la seva ànima s'ha tornat aquest paisatge. Ell va al port, i s'enfila a les barques, i butxaqueja els vestits oliosos dels vells llops marins que venen de les Antilles, i els pren la pipa negra, d'arrel de bruc tota quilotada, i la sent dins de la mà com el «pit d'una petita negresa» i troba en el més anagat indret un daguerreotip menut, tot pàl·lid, on apenes s'hi endevinen les faccions d'una bella mulata amb la clenxa partida. I quan ha deixat la tristesa marina, l'inquietud de les barques i la forta sentor de fruites colonials, aquest xicot corre cap a les cases blanques i en cerca les més pures intimitats, les alcoves amb els llits enormes on infantaren quatre generacions, les

imatges familiars, els armaris amb la roba blanca, la cuina, la pastera, les bones confitures; tot això ho coneix perfectament, en pren l'olor com ningú; i el trapacer de xicot corre després al pensionat de les noies, i s'amaga per tot arreu, tremolant d'emoció entra a la capella, on s'hi resa el mes de Maria, i s'encanta amb la veu prima i aflautada de les monges, i la veu aguda i plena de dolces aspirors de les noies. Veu un fons de tela blau cendra, amb unes estrelles de llauna clavades amb molta ingenuïtat, i s'embriaga amb el perfum de tantes flors, i és en tots els jocs de les noies, allí on el vent fa volar les faldilles curtes sobre les cames fortes i plenes de sol indefinides encara, i és en els locutoris i en els dormitoris, és per tot arreu; i en la seva sang es torna música tota la fina caldor d'adolescència. I quan està cansat d'això, quan els seus nervis s'han saturat d'una femenina torbadora joia, se'n va amb els caçadors malhumorats, que es lleven a punta de dia, i corren amb una mala escopeta i un gos miserable, i ell és més amic del gos que del caçador, i s'ajup com ell; i olorea com ell el rastre de les perdius, i la sentor de totes les herbes boscanes; i es plany amb l'ocellet que piula tristament amb l'ala rompuda per un perdigó, i que és incomprès per tota criatura humana, i solament li és permès de parlar amb el poeta, perquè Déu va fer lliures al poeta i a l'ocell, i els comunicà el do de poder-se entendre mutualement. I quan està fart de caminar per sobre els saulons i les licorelles cremades de sol, se'n va aleshores a l'horta, generosa en arbres fruiters, i mira caure silenciosament la goma per la soca llisa de l'albarcoquer, i veu una munió de dipters de tots colors, cantant i rondinant amb llurs aletes transparents al vol d'un préssec massa madur que no s'atreveix a caure; i a ell, al xicot entremaliat, totes aquestes coses li commouen els múscles i les venes i li exciten la sensibilitat dels nervis, i no sap com i es posa a cantar i a plorar, no de tristor sinó d'alegria, amb una punta de dolor que és la que se sent quan se mira amb ingenuïtat aquesta constel·lació viva i vibrant que formen totes les criatures del bon Déu.

I en el seu plor hi ha divines gotes de mel,

(1) Prefaci del llibre que sota aquest nom ha editat «La Revista».

i en el seu cant a estones una *morbidesa* massa estival. Aquest és per a mi el *dimoni* de Francis Jammes, del Francis Jammes de l'*Angelus*, de les *Elegies*, de les *Prières* i de *Pomme d'Anis*.

* *

En *Geòrgiques cristianes* el *dimoni* ha canviat una mica d'aspecte; essent una obra francisjamesca amb un gran regust de l'*Angelus* i del *Deuil des Primeveres*, jo no m'atreviria ara, a continuar servint-me de l'imatge del xicot tímid i ardent. En *Geòrgiques cristianes*, hi ha un repòs més serè; potser el poeta està una mica apagat, potser els ulls ja cansats no veuen tanta llum com abans, però ho veuen tot amb més precisió, i es situen les visions dins de l'ànima en un més harmònic conjunt i en un més perfecte equilibri i una forta sentor evangèlica, es barreja amb el vent tebi ple de flors d'ametller, i amb el sol inclement que recargola els ceps, i fon les resines dels arbres.

Són aquestes *Geòrgiques cristianes* lliures de tota preocupació *dramàtica*. Aquí el poeta ha entrat a la masia, i ha dit la *vida* de la masia, però en evocar els homes, no ha volgut penetrar en el moll de les seves passions; s'ha encantat amb la bellesa de les formes cremades pel sol i adolorides pel treball, ha vist l'àvia morta, ja dins de la caixa, i amb una inefable dolçor també l'ha trobat bella, i la mortalla no li ha produït cap horror, i igual, igual ha restat la seva mirada, davant la caixa de morts on romania l'àvia, que davant la pastera, on l'aigua, la farina i el llevat engendren el nostre pa de cada dia. Ha vist els joves enamorats, i en el seu gest ha endevinat la mateixa candidesa, que en el moviment de les ales blanques de dos coloms. Aquests homes de les *Geòrgiques cristianes* fan la seva vida com animals unguits de cristiana resignació, amb la mateixa simplicitat, amb la mateixa falta de turbulència, amb la serenitat podríem dir-ne vegetal, amb què el granet de pol·len de l'estam és engegat damunt la superfície untuosa del pistil. Estan aquests homes tan dintre la dolçor del paisatge i tan units a ella, que el seu valor vital és com el d'una promesa, o el d'una parella de bous. I en un altre aspecte, sembla que gosin ja d'una beatitud eterna; i que els dolors i les tragèdies passin sense esgarrinxar les seves mans, que només s'ajunten per a pregar, i que no saben d'altra llei

que la de l'arada, de la pastera, del picador i de la carícia ingènua en una tranquil·la nit primaveral.

Però damunt d'aquestes vides humils s'hi sent com un vent de tròpic, el frec de l'ala angèlica, i la presència del esbarzer encès, i damunt dels beats, d'una rosor de mel, passa la visió celestial de la custòdia.

I tot això és dit d'una manera simple, tan plena de resignació, tan neta de literatura, que aquí el *dimoni* de Francis Jammes, se m'apareix, com un bon capellà rural, nu d'inquietuds, amb uns ulls claríssims i diàfans com el cel, que camina pels camps, admirant-ho tot, estimant-ho tot, compadint-ho tot; i que truca a les portes humils, i s'asseu tímidament a la cuina, i conta a les famílies meravellades la vida de Nostre Senyor Jesucrist.

* *

I ara tinc damunt la meua taula de treball, un pulcre manuscrit, unes fulles de paper on reposen en lletra impecable una infinita corrua d'alexandrins escrits de dos en dos com discretes parelles d'enamorats. Són les *Geòrgiques cristianes* traduïdes al català! En nostra llengua Francis Jammes només pot tenir traductora, només pot fer-lo viure entre nosaltres una ànima femenina, i aquesta ànima només pot dir-se un nom: Maria Antònia Salvà.

Quina feina d'amor i de dolor és aquesta de traduir un poeta! Quin bell renunciament, quina fina i oculta submissió, quina comunitat espiritual única és aquesta del traductor amb el traduït!

Quan un poeta emprèn la brega gloriosa de traduir la gran obra d'un altre poeta, aquesta obra és aleshores part integral de la seva vida, viu amb ella tant si vetlla com si somnia, en tots els moments, i és penetrat d'una febre sagrada, com si portés a cap una divina gestació. Poques són les ànimes destinades a tan alta labor! Pocs, ben pocs se'n surten d'aquesta feina tan fina i tan complexa de la traducció poètica.

Jo recordo la joia tranquil·la que em produí la traducció que Maria Antònia Salvà havia fet de les *Illes d'or*. Aquella traducció era un miracle, no semblava pas feta per persona humana sinó per un chor d'àngels; quina deliciosa frescor de l'original hi havia en cada poema!

El treball de Maria Antònia anà prosseguint

pacient i ocult, cada vegada amb més amor per la obra mistraliana, fins que deixà llesta la traducció de *Mireia*. Aquesta traducció és per a mi una de les més belles gestes de la nostra poesia. *Mireia* sortia de les mans de Maria Antònia tan pura i tan salvatge com en el poema provençal.

I ara són les *Geòrgiques cristianes*, la nova joia que ofereix la Piadosa Mallorquina a tots els esperits sensibles que estimen la glòria de Catalunya. Jo no sabia fer millor elogi de aquesta traducció, que dir solament: aquesta traducció per a mi és una *traducció perfecta*: porta generosament dintre seu, totes les belles qualitats que per a mi ha de portar una traducció poètica.

Maria Antònia, germana de Frederic Mis-

tral, germana de Francis Jammes, germana de Giovanni Pascoli, germana petita i amorosa, ofereix als tres poetes els seus bons rubiols i els seus dolços crispells de Mallorca, a canvi dels ametllons de seda, dels grans paners de cirera i dels *sinfullotti* de ploma rosada que canten en les tristes gàbies ran de les finestres bologneses.

I en la sacra constel·lació dels esperits, la estrelleta de Maria Antònia, llueix molt viva, molt viva al costat de les tres estrelles, de aquests poetes que han cantat el treball dels camps, la meravella dels arbres verds, l'alegria dels animals del bon Déu, i el cor de les donzelles enamorades.

JOSEP MARIA DE SAGARRA.

LLETRES A UNA AMIGA ESTRANGERA

IV

30 d'abril.

Un concert de J. Joaquim Nin.—J. M.^a de Sagarra: «Cançons d'abril i de novembre»,—Ferran Soldevila: «Exili».—Guimerà: «Al cor de la nit».—L'oratória de M. Victor Bérard.—Un «trio» d'En Gerhàrd.—Un mot sobre Baudelaire i els grecs.

A tot arreu, en lloc però com entre nosaltres, pateix l'amant de la bona música, de l'histriionisme d'executants, directors i virtuoses. Caps d'orquestra contorsionistes, execucions galopants, pianistes acrobàtics, mendiguen l'aplaudiment que la plebs concedeix als gimnastes de fira. No parlem d'aquelles noies prodigis qui ens surten sovint, les quals no en tenen prou de feinejar en horriblement virolats programes, capaços d'atuir un bastaix, i encara donen peces i més peces d'obsequi, preses d'una follia complascent envers el públic remunerador. Com fóra necessària una coratjosa societat de *Amics de la decència artística*, qui combatés per tots els procediments i en tots els ordres de l'art, el mal gust i la barroeria i esdevingués amb el temps formidable per a virtuoses i executants qui mostressin males habituds o educació defectuosa.

I com és conhort d'aquelles impressions desagradables un puríssim com En J. Joaquim Nin. Vós el coneixeu i l'heu admirat en vostre país; vós sabeu la seva serietat i com el seu coratge en la composició austera dels programes, el seu magistral respecte envers l'obra que executa, la correcció elegantíssima de la figura seva («Julia Sorel tocant el piano» déieu vós un dia) admiren els públics més selectes i dominen els més mal educats. Tan altes qualitats són el premi sense dubte del tracte intel·

ligent i passonat amb el gran Bach i la seva reial niçaga.

Shakespeare ens apareix com un *Sobirà Jorós*; sobirà és a dir cap suprem, l'autònom; el Cèsar crudel en el circ de les passions. Bach apartany a la benaurada casta d'aquells *Reis per la gràcia de Déu*. Ell és de la mena dels reis, humils *regidors* qui saben (com sabia el nostre Rei Jaume) que «tot els ha sigut donat»; mes tenen consciència tant mateix que els ha sigut donat un ceptre. Per això tan humilment i tan altament regeix Bach en els dominis de l'art musical i en les altes ments i pures.

Com hauria somrigut el bon i gran piadós enfront les heretgies artístiques legades per les darreries del segle divuitè al segle dinou i que arroseguem encara i com l'haurien sorprès els artistes *herois*, o els *genis*, o els *creadors i dominadors* del món o els qui pretenien representar l'esperit del món, sinó a cavall al menys fent versos o component música.

Es el Senyor qui inspira Bach, el seu amorós servent; és el Senyor qui parla pel seu cos de terra; i l'humil servent disposa tota sa vida, per a les visites del Senyor, la màxima perfecció dels seus mitjans humans: el més bell i més ben exercitat llenguatge que la seva humana intel·ligència pugui apendre i millorar. Tota la vida l'artista-rei s'exercita en aquella dialèctica, en aquella gramàtica, en aquella sintaxi, en aquella matemàtica musicals, que ha rebut de mans de venerats mestres i procurarà agilitzar, enriquir, per a que l'Esperit del Senyor pugui omplir-les de la seva significança.

Ell hauria rebutjat, sí, l'histriionisme, l'afermació d'espontaneïtat romàntics,— com

si Déu volgués parlar mai per una llengua humana pretenciosa, barbotejant i peresosa, o expressar-se per una ment no exercitada, no purament sedenta de perfecció;—emperò també sabia somriure quan veia escandalitzar-se de les seves gosadies els *escolàstics*, creients que l'exercitament i la gramàtica eren tot, i no volent que els pobres cànons humans se dilatessin i enriquessin de la poixanta inspiració nova.

Per això la regularitat de Bach s'amara de llibertat, i la seva mesura de força i d'expressió la seva gramàtica estricta y la seva composició de gràcia. Per això àdhuc quan se proposa una mera resolució de problemes musicals o un pur exercitament gairebé sil·lògic, el Senyor enriqueix la seva labor i fa, per exemple, que els preludis i les fugues siguin encara obres sense parió en quant a inspiració divina i realització humana. Qui després de la més bella simfonia, davant aquests preludis i fugues no en senti la llur incomparable superioritat, sigui segur que manca molt encara a la seva educació per a la música.

El bon Rei per la gràcia de Déu, així dilatat i enriquert trametia el seu *cos de lleis* als prínceps fills seus i Haydn el rebia humil i joiós de mans d'ells i el jove príncep Mozart el rebia del vell príncep Haydn, fins que en l'emperador Beethoven qui recollia tot el ric heretatge, la raça dels herois romàntics començava i s'estingia la dinastia per la gràcia de Déu. Wagner encara s'aprofita de l'heretatge sagrat, mes ja com un president de república instal·lat entre les nobles riqueses d'un palau reial abandonat.

De comprendre i amar la bella dinastia de Bach, ha guanyat En Joaquim Nin la seva pura i altivesa de príncep.

Perdoneu amiga la meua disquisició qui robarà espai al que vull dir sobre dos benvolguts poetes.

Jo estim com vos estimeu en J. M.^a de Sagarra la claretat i l'objectivitat qui ens semblen fer-lo tan apte per a l'art dramàtica. Són la claretat i l'objectivitat qui fan tan excel·lent el seu admirat poema.

La seva ment és rica d'aspectes familiars, de gestos humans i figures, clars i definits: no *encara* rica el que se'n diu rica, d'idees i sentiments diversos. El seu to subjectiu és una mica monòton; quan l'atenció seva es gira cap enfora, els xocs de la realitat copsada, produeixen en l'ànima seva un so cristal·lí familiar, moderadament sentimental, íntimament agradable, com els xocs en certes copes de vidre casolanes. I aleshores fa En Sagarra els seus versos millors. Mes quan l'atenció se li gira cap a dintre sembla no trobar-hi sinó lassament, melangia, una mena de misantropia que diríem per avorriment, per enyorament de dolors no soferts encara, d'inconeguts entusiasmes passionals vigorosos. Quelcom d'aquest neguit i per manera imatjada i pura s'expressa en *Concertino*, una de les millors poesies d'aquest llibre. I

els mots de misantropia i lassament són abundants per tot el llibre: veieu *La tarda del diumenge*, *La cançó d'hivern*, *La Cançó*, *La llàntia nocturna*. En canvi la clara objectivitat eternida triomfa en les poesies més recents com *La Veïna*, *La nena de la rotllana*, *La cançó del suburbi*, *El desig malva i rosa*.

La d'En Sagarra no és una poesia cantada sinó *parlada, conversada*: en els millors moments com la d'un Lafontaine casolà, sense la fina malícia ni el deliciós preciosisme. A voltes la tendència volguda al prosaisme, al descuit, li procuren veritables caigudes. Veieu només: «quan tu neguit el teu gresol m'enfoques...» o, parlant d'una flor, «tant si fos plena com esnurriada...»

El perill de l'excessiva facilitat el poeta ha sabut més d'un cop salvar-lo sotmetent-se a formes dificultoses en excel·lents poesies, com les belles *Cançó d'hivern* i *Cançó d'abril*. Els perills que li presenta el seu afany de simplicitat, ell com a home culte i estudiós sabrà salvar-los sense dubte. Ell prou deu de saber que tota cosa no prou simple no és prou bella; emperò que la simplicitat de l'obra bella no vol dir pobresa, insignificància, vulgaritat (això enganyava els entusiastes de la poesia dita popular). La simplicitat de l'artista culte és *unitat de riquesa*; una simplicitat complicadíssima per tant i terriblement difícil d'assolir.

Donem al vol les campanes de la nostra joia; heusaquí un veritable poeta més, entre nosaltres. El qui es planyia com una criatura que li han fet mal en el *Poema de l'amor perdut*, ha construït en *Exili* un llibre de forta adolescència. Sembla estrany parlar de fortitud, en referir-se a un llibre com aquest d'En Ferran Soldevila, on tan expressivament hi parla una lassada convalescència. Sentiu però al través de la «silent fadiga», i del recer carícia sedant en les coses i els aspectes, i dels curts moments desesperats, una voluntat de guariment qui s'aferma, i una varonívola energia qui es desclou.

Considereu també la fermesa triomfant i el pur *artifici* vigorós d'aquests versos.

Tots els poetes que us he presentat fins ara, deien com aquest un plany solitari; emperò ells no han estat *encara* mai verament acompanyats. Espills del món, instruments harmòniosos, no han sofert encara el sotrac colpidor d'un ver contacte humà (parlo és clar de la llur vida *poètica*) qui els hagi fet sortir fora d'ells.

El poeta Soldevila se'ns mostra sol, també, amb ell mateix, en aquest llibre; però, després d'haver realitzat fora d'ell una sortida dolorosa. Ell ja és *humanitzat*; ja du al cor una ferida real produïda per un altre ésser humà i ha rebut l'amarga i saborosa contaminació humana i no podrà passar-se'n mai més. I ja l'isolament sols podrà ésser per a ell un repòs, un refer-se, un deixar cicatritzar la ruda ferida per a exposar el pit a ferides noves. Noteu la profunda humanitat d'aquest llibre, tant, que

fins el pensament sembla poder prescindir de anomenar-hi Déu àdhuc en els moments d'exaltació més pura. No és un dol purament humà el de les estrelles malgrat l'epítet «divines» quan el poeta en una bella poesia entre poesies belles diu:

Estrelles llàgrimes divines,—
de quin neguit etern sou nades?
quin pló, en les hores vespertines—
damunt el cel us ha vessades?

Tot el dolor humaníssim del poeta té aquesta grave puresa estelar, i un pur ritme estelar palpita en els seus versos. I tot el pur dolor d'aquest poema, (tot el llibre és un poema molt coherent) s'orienta vers la ferma confiança, l'esperança valenta del *Comiat* i de l'*Escolium*.

No citem, de massa que voldríem citar. I reconeguem amb admiració com és personal i viva i pura i harmoniosa la forma d'aquests versos. I com la seva música no merament verbal sinó com inherent a les coses i emocions evocades, té bells ressons de la millor dels bons poetes italians de la Renaixença i sobretot de la llatina d'Horaci i Virgili quan assolien l'equilibri entre la sinceritat de l'emoció i el savi artifici.

Com vaig patir l'altra nit a Romea. L'incomodat, l'averkonyament més insoportables, com me venien del públic, de l'obra, de l'escena. Deixem el públic, aquell públic de les butaques, i els colors i les formes de les seves robes i les seves maneres i els seus perfums atuidors i els seus comentaris. I deixem també l'obra en la qual sembla que una criatura s'hagi entretingut en conjuminar de la faisó més absurda les coses més serioses i complicades de la vida política i social moderna i hagi provat ingenuament d'enganyar-nos respecte la seva inexperiència, escarnint aquell amoralisme qui té una vintena d'anys i és per nosaltres ja més fòssil que l'Edat de la Pedra, la qual, al menys, el savi amic Bosch Gimpera sap fer-nos d'actual interès. Deixem doncs l'obra i el seu llenguatge i els seus caràcters.

I deixem i tot si us sembla, deixem córrer també l'execució de l'obra i aquells cortesans ridícols i aquella comparseria truculenta i aquella actriu qui no havent curat de fer-se ensenyar per un coreògraf mitja dotzena de gestos agradívols, no es dona pena de posar-se en ridícol cada nit en certa situació de l'obra, escena per si sola prou ridícola. Planyem de passada el gran actor que podria ésser En Vinyas si la mosca *tsé, tsé*, no el piquès tan sovint; (en aquesta obra fa una creació inoblidable).

Sí, deixem córrer tot allò. I si algú ens retreu el patriotisme siguem piadosos i no demanem quin patriotisme, quin ver patriotisme, el qui neix d'un desig ardent de perfecció, cab en aquell abandó, en aquell feinejar ensopit i rutinari d'autors, actors i comparses i fins en la complicitat dels empressaris qui ho paguen. I

quan algun foraster il·lustre, sense haver-ho pogut evitar nosaltres, s'hagi trobat en un espectacle així, li retreurem, amiga meva, l'exemple del troglodisme vivint vora la refinada civilització i presos d'un patriòtic orgull, per esborrar-li la lletja impressió, li ensenyarem força publicacions de l'Institut, el portarem a l'Escola dels Bells Oficis, i li presentarem poetes joves.

Quina sort teniu els estrangers de comptar amb oradors acadèmics tan perfectes, d'una tan sàvia i complicada i graciosa simplicitat com M. Víctor Bérard. Tan senzilla, clara y graciosa la seva explicació que el resultat brillant d'uns deu anys de recerques penoses i rigoroses semblava gairebé una improvisada llegenda. Envejable divina lleugeresa! Vós admireu la facilitat dircursiva, la solidesa de raonament dels millors oradors nostres. Emperò d'alguns se'ns fan més palesos, després d'haver sentit homes com M. Bérard, les rigideses de gest, les dureses d'expressió, les monotonies de la veu i àdhuc certes entonacions verament fantàstiques.

Vós tan intel·ligent i passionada amareu, quan tingueu la sort de sentir-lo, aquest riquíssim primer *Trio* del nostre benvolgut Gerhard.

Quan se dominen com ell domina els procediments, els recursos sonors dels instruments, i amb tanta originalitat i elegància i discreta modernitat se'ls sap fer expressar la passió, la passió esdevé un regal de prínceps.

Vós amareu en aquesta obra àdhuc l'abundor juvenívola gens continguda. Ja vindrà l'època de la rica sobrietat.

Grans mercès del vostre magnífic Baudelaire, nova edició crítica, i de la vostra bella i cordial dedicatòria. Vós sabeu com estim l'altivesa formal del més gran poeta francès en el passat segle. Emperò l'admirable J. M. Junoy no sap això; i s'indigna perquè jo he titllat els excessos de *la Charogne* d'infantívola etzegallada en un article, remarqueu bé, sobre *la moral* de les nostres joventuts.

Vaig calificar en aquell poema l'*assumpte* d'infantívol, per no dir-lo *barbar*. La perversitat és també barbàrie i barbàrie per decadència, per malaltia (penseu quin *barbar* sobirà fou el mestre de Baudelaire).

Moreas, segons En Junoy, no usaria aquest llenguatge en parlar *dels assumptes* de Baudelaire; emperò amb Mallarmé i Verlaine arrecnavà Baudelaire. Moreas sentia exigències de cap d'escola. Moreas per altra banda podent ésser un pur grec, sempre fou un parisenc una mica *faisandé* com diria En Junoy: la absenta de Verlaine no devia repugnar-li massa, ni *la Charogne* indignar-lo massa.

Nosaltres però, i vós perdonareu la petulància, bona amiga, som grecs i tenim l'orgull d'ésser a més catalans. I no ens farà por obrir de tant en tant els llibres de Baudelaire ni del

puríssim Mallarmé, ni sisquera del *pobre Lelian*. Però sabrem riure'ns de tota la moral perversa.

Imagini l'amic Junoy, la sorpresa de primer, el fàstic després, la rialla totseguit,—que totes les esplendors de la forma baudelairiana no haurien contingut,—d'un d'aquells bells i virtuosos joves deixebles de Sòcrates, davant d'aquella bèstia morta i podrida que,

Les jambes en l'air comme une femme lubrique.
brûlante et suant les poisons

ouvrant d'une façon nonchalante et lyrique
son ventre plein d'exhalaisons,

i tot el qui ve després.

Pensi també l'excel·lent crític dels *nòtuls* que els grecs no foren mai, no *podien* ser mai *perversos*, ni sisquera viciosos. Els romans sí; emperò els romans digui's el que es vulgui ja eren un altra cosa.

J. FARRAN I MAYORAL.

ELS LLIBRES

UNA CANÇÓ NADALENCA, de Charles Dickens. — Traducció de Josep Carner.

Entre les obres menors de Dickens — atenem no pas a una escala de valors, sinó a la llargària — tenim per una de les més saboroses aquest «A Christmas Carol», que En Josep Carner ha posat en estil català, amb net reflexe directe de l'original. Entre els *llibres de nadal* de Dickens, és aquest el que recull major nombre de les característiques de la seva imaginació. Dickens, en la novel·la anglesa, torna enrera, vers el corrent de la tradició del qual altres s'havien desviat per voler trobar un camí més ample. Dickens tornava al vell sentit del *humour*, a la contemplació de ço que tenien per estrany, particular i propi del caràcter anglès. Endemés guanyava Dickens per l'inagotable potencia de creació de tipus i aventures, o millor potser per la seva fecunda facilitat de jugar amb els mateixos elements en combinacions sempre noves, com si fos l'art un joc d'aritmètica i de lògica. Així són in comptables, inquietos i bellugadicos els personatges de les seves novel·les. Coneixedor del *truc* sentimental, com ningú, habilitíssim, enjogassat, enternidor, Dickens no arriba mai al fons del sol. Sempre en treu quelcom que semblava no dit encara. Sempre troba un gest per afegir al formiguejador moviment de la seva obra.

Serà bo a discutir si Dickens en els seus llibres de nadal és, com els seus altres llibres, un escriptor realista. Es a dir, si els elements que fa jugar en les seves fantasies són trets del món corrent i possible o si tenen més aviat un valor de realitat fingida. Això darrer potser sia un èxit més positiu. Si la realitat

pogués ésser copiada, callada, no fóra l'aplaudiment per l'escriptor sinó per la realitat. Dickens en la seva «Cançó nadalenca» és un gran fantasiàire. Les extraordinàries aventures de Scrooge, l'home estafet d'ànima per l'obsessió quotidiana del negoci vulgar, limitat, pràctic, egoista, són de les més joioses i entremaliades troballes de Dickens. El despatx glaçat en què Scrooge consum els seus dies, vora un dels carrers més estrets de Londres i més feixugs de boira; la seva cambra reclosa i abandonada al silenci, amb quatre mobles escadussers; la distribució exacta i monòtona de les hores de cada dia, han de tenir el contrast més viu amb la aparició fantàstica d'En Marley, el seu antic consoci, i amb la visita dels tres esperits que hauran de fer-li palpable i visible com de seguir en aquesta vida en pervindrà la condemna-ció del seu esperit, i hauran de fer-lo apenedir quan encara hi és a temps. La celebració de la festa nadalenca que abans no deixava senyal en la vida sòrdida de Scrooge, quan el seu penediment comença, és ço que dona a la novel·la un sentit més humà, tot i la seva volguda manca de versemblança. Dickens, aquí menys que en lloc, ha pensat en ésser real. Ne tenia prou amb moure al seu albir les meravelloses titelles que creara. — I Scrooge és una de les titelles que estrefan amb més gràcia els gestos d'un cos viu.

Hom diria que ha estat una viva delícia per En Josep Carner, traduir aquesta novel·la. S'endavina com li plavia resseguir la línia fina i profunda de l'estil de Dickens, amb una altra línia paral·lela i fidel. Aquesta traducció s'ajusta meravellosament, i el català hi guanya — resolent dificultats d'expressió — agilitat i

fermesa. Hi ressona, frescal i propera, la rialleta de Dickens.

A. P.

COM ANAVEM DIENT, de Joan Pons i Massaveu. Societat Catalana d'Edicions.

Aquest llibre de contes coincidí amb la mort de l'autor, Joan Pons i Massaveu, un dels homes que d'una manera discreta i agradívola sostingué un prestigi de contista en el bon temps de la nostra Renaixença literària. Acomplert ja el cas interessantíssim Vilanova, En Pons i Massaveu no podia passar de ser un literat apreciable que dava a l'anècdota diversa una fulguració de català de bon humor. Ni era professional de l'escriure ni segurament ho pretenia. Com tants escriptors del seu temps la literatura era un esplai marginal, com cultivar un jardinet i caçar perdius: literatura dominical feta sota una gàbia de canari o una bola lluent i colorida de pati sub-urbà. Així en els seus contes s'hi veu una confusa tecnologia literària passada través del diari barceloní o de la traducció castellana.

La situació especial de Catalunya ha donat a aquests homes com En Pons i Massaveu una major eficiència catalanitzant que a altres d'una indiscutible superioritat: a un públic dominical li cal també una literatura dominical. Per això quan desapareixen, acompanyen la sensació que ens deixa la seva mort d'una altra sensació de responsabilitat com si ens haguessin confiat un infant o acompanyéssim un camperol per la Rambla de Canaletas.

M. F.

LES REVISTES

EL MOVIMENT INTEL·LECTUAL A FRANÇA I A ITALIA

Assabentats fa unes anyades per Agathon, esblandits tot aviat per Lasserre, i, a darrera hora estimulats, fortificats, enardits per Charles Maurras, de Catalunya estant vèiem la renaixença d'un coratge francès i ens sobtaven els darrers espasmes d'un desvarieig sentimental gairebé estiragessat fins a l'engorriment. El massatge higiènic que receptaven a les noves joventuts franceses llurs mestres d'avui, ens deseixia d'una somnolència iniciada i, oscil·lant en la confusió de les múltiples veus que temptaven la nostra candor, afïnàvem les oïdes i extremàvem la limpidesa del nostre esguard perquè el nostre gest no s'obirés en actitud de paròdia retardada. Amb la guerra la tendència s'ha significat del tot: amb Barrés, amb Maurras, un estol d'adolescents s'eixuguen els cossos xops de la irritant suor llangorosa a què els seus passats els submergiren i, a través de la seva pàtria, obiren el món tot nou, llimat i lluent, magrana al bell esberlar-se oferta a les cinc divines temptacions regalimant voluptuosament dels cinc senys felïços, ofertes amb esclat i defenses amb un pudor tot nu. Així, per exemple, sabem a Jordi Valois, heroic en la guerra i en la ploma, continuant la direcció de les edicions de la «Nouvelle Librairie Nationale»; a Duhamel adherint-se a una campanyada iniciada per l'òrgan dels reialistes; a Drieu La Rochelle entrenant-se gairebé amb desfici al deportar guerrer; a Pere Albert-Birot proclamant en amples titulars l'esperit de combat de la joveníssima generació literària i a una fula incomptable de just llicenciats d'acadèmia colpejant-se ardorosament el pit, blasmant els mestres d'ahir i oferint amb oportunitat una franca rialla o un cop de puny certer.

Amb l'article de Georges Dauville (*Mercure de France*, 1.º abril 1918) hom senyala, precisa el fet pressentit. Sota el pretext de defensar l'internacionalisme pacifista el Sr. Dauville llença un gemec dolorós «La majoria de la jove intel·lectualitat ha cregut de bon to la reserva. Ha cregut un deure d'examinar de més aprop les proposicions i els sistemes que els eren simpàtics. No han gosat defensar llurs idees i

llurs principis d'antany. Han perdut el sentit crític. Llur sòlida erudició ja no els protegeix. Molts han acabat per dubtar de llur saber, de llur consciència i de llur filosofia. Corbats sota el pes de la força reben, per sinistrosi, els efluvis reaccionaris. Ironitzen sobre el poder de les idees. El sabre esdevé llur Déu. No saben com dir-se monàrquics, però odien fortament els principis democràtics, tracten de futeses l'evolució social i el progrés humà». El plany, és, doncs, concret.

També a Itàlia la nova llebor germina. M. d'Albolo a «*La Revue*» (15 abril 1918) ressenya sobre el moviment intel·lectual italià. Després de referir-se a Panzini «El més perfect prosista italià modern» i de senyalar que com a Renato Serra la negació ha comandat a l'afirmació, estudia l'actitud de Luigi Tonelli jove crític autor de «*L'Evolució del teatre contemporani a Itàlia*», «*La crítica literària italiana durant els cinquanta anys darrers*» i de «*Lo spirito francese contemporaneo*». Aquest darrer llibre, obra d'un ferit de guerra, té una valor exemplar en remarcar devers quina tendència decanta les seves simpaties. Creu el Sr. Tonelli que «la literatura és la més completa i la més segura manifestació de la cultura» i que «les obres i els hòmens no els considera des del punt de vista estètic, ans els analitza psicològicament i els judica segons llur valor històrica». Així, en estudiar el període immediat a la guerra, Luigi Tonelli hi distingeix tres aspectes: pessimisme misàntrop (tràgic en Balzac i Stendhal; satíric en Daudet, Becque i Taine); idealisme anàrquic (Anatoli France); i tres aspectes de misticisme: evangèlic (Melcior de Voguë, Eduard Rod i Péguy); estètic (De Lisle, Baudelaire, Verlaine i Mallarmé) i espiritual (Mæterlink, Schuré Claudel i Verhaeren, derivació del de Carlyle, Amiel i Emerson). Aquestes tendències el Sr. Tonelli les troba sintetitzades i legitimades per la filosofia de Bergson. La veritable renaixença ha de cercar-se, doncs, en Ferrán Brunetière, en els assatjos de psicologia contemporània de Bourget, en Francesc de Curel i en Maurici Barrés. Totes les cordialitats «sense reticència» per al grup de l'*Action Française* sota el guiatge espiritual de Maurras i l'apostolat

tradicionalista de Lemaître, Barrés i Bourget. Per al Sr. Tonelli la França de després de la guerra serà molt semblant a la d'abans de la Revolució amb la magnífica experiència adquirida durant el segle XIX. L'art serà essencialment clàssic i profundament optimista, propi d'una Nació que, després d'haver errat molt retroba el camí de la tradició i de la veritat.

L'articulista de *La Revue* constata també que un altre escriptor modern, Luciano Gennari (*Poesia di fede e pensieri di vittoria*) ha formulat unes conclusions anàlogues sobre la orientació de les idees franceses.

Per a nosaltres, catalans, adonats pel bell voler d'alguns contemporanis, aquesta actitud té tota la força d'una reafirmació.

LA JOVE LITERATURA I LA GUERRA.

Sota la signatura Gérard de Lacaze-Duthiers, el num. d'abril de *La Revue* publica un estudi sobre l'esforç renovat de les múltiples revistes aparegudes a tòpic d'avantguarda. Si el romanticisme i el simbolisme en el seu temps triomfaren, a les petites revistes es degué. Abans de la guerra una trentena de publicacions es matxucaven mútuament per a hebre el bell esguard intel·ligent i signar, ja fos a pas de farandula, la novella existència d'un cabaret d'independents, de humils, de pensadors, de jovent lliure rabejant-se a sol i serena, i àdhuc de *llops* i de *lleons* (títols exactes de revista). Desaparegudes amb la guerra, tost l'habitud fou retrobada i, just passada una anyada, un sorgir miraculós en feia la llista interminable. L'estudi del Sr. Lacaze-Duthiers, no acabat encara, amb una lloable minuciositat exposa la tendència de cada revista i, amb una amabilitat aiximateix lloable, té uns mots de galania per a cada una i un eternidor per bé que sistemàtic copet a l'espatlla als centenars de literats, tots joves, tots ardits, que redacten els quaderns. Cal senyalar que la tendència d'aquestes revistes és gairebé unànime en son humanitarisme i que la veu dels col·laboradors entona amb la d'Henri Barbusse. Així *La Caravane* esdevé «portaveu dels innombrables defensors del Bell i del Ver en les lle-

tres, en les arts i en la política». Els «*Humbles*» són hospitalaris «a tots aquells a qui anima el culte de la Vida, a tots els fidels de la Llibertat, de la Bondat, de la Fraternitat, de l'Amor» i precisen la seva tendència: «nosaltres som aquells que hom voldria humiliar, no aquells que s'humilien davant de qui es vulgui» tot afermant la seva devoció al sacre trilema «Poesia, Art, Bellesa» ideal lluminós i elevat, antorxa d'etern guspirejar aclarint la via del Progrés. «*Viure*» lluita per a una literatura més «sincera, sana, humana i amorosa de la Vida» i, amb dalit de combatent, els seus redactors fan supurar la revista d'una melancolia desoladora i d'una amargor humaníssima davant la tragèdia viscuda. «*Soi-Même*» tinpografiada detestablement i il·lustrada afrosament, sosté amb ardidesa un exemplar humanitarisme i ret també culte fervorós a la festejada *Vida* convenientment majusculada. El grup «*Les Forgerons*» curen de «propagar l'art entre el poble tot fent-li conèixer les obres mestres de la literatura així com les temptatives dels pintors moderns». Reclamen el dret per al proletariat dels goigs intel·lectual i és son òrgan «*La Forge*» revista «creada amb el fi de propagar idees sanes i generoses» i de deslliurar l'esperit. Afirmen la seva fe en la Vida profundament humana. Segons el Sr. Lacaze-Duthiers els quatre quaderns apareguts de «*La Forge*» constitueixen una antologia del jove pensament francès i un resum del moviment de les idees en 1917.

Nosotros (Buenos Aires, març 1918).

Alfredo Torcelli releva l'italianisme d'*Almafuerte* certament un tant oposat al to que d'aquest escriptor ens havia estat tramès. *Almafuerte* demanava que l'excedent de població italiana fos enviat a l'Argentina. «Ni Espanya conquistant-nos i dominant-nos durant segles; ni Anglaterra s'han infiltrat com Itàlia en la nostra sang a mitges hispana, a mitges indiana, a mitges africana. El mal castellà que parlem és ple de italianismes alguns d'ells de forta sabor dialectal. Els caguem italians són cada

dia més freqüents i àdhuc els costums s'italianitzen. El tipus andalús és borrat pel toscà i la guitarra substituïda per l'*acordeon*». Havia també indicat son desig d'apendre l'italià per a dominar-lo com el castellà i adoptar-lo com a idioma literari. *Almafuerte*, a través de l'article del Sr. Torcelli, ens apareix transformat i les nostres simpaties se'ns afluixen.

Rivista d'Italia. (31 gener).

Sota la signatura A. Galetti es releva la contradicció entre la doctrina i l'obra de Lenine i les idees de Karl Marx. El marxisme, segons Galetti, té una base històrica i pràctica. Marx s'ha expressat tot temps de precisar el seu pensament, de separar-lo de tot misticisme i de tot romanticisme i de fer-lo reposar en un fonament crític. El punt de partida de la revolució social és per a ell la revolució econòmica causada en la vida dels preceptes pel mecanisme. De les transformacions, de les lluites entre el capital i la producció neix la Revolució social. De la qual cosa cal deduir que només els països de gran activitat econòmica, com Anglaterra, són un terren propici al socialisme. D'aquí que, quan Marx considerava Alemanya en 1848, país aleshores de pobre Indústria, judicava necessari l'esdeveniment de la petita burgesia. ¿Què hauria dit Marx, en veure Lenine, en un país d'indústria rara i únicament alimentada per capitals estrangers, sense cap mena de burgesia, confiar al moujik la cura de elevar l'edifici col·lectiu sobre els fonaments d'una economia migeval i feudal?—Marx reconeixia no la desigualtat de classe sinó la desigualtat d'aptitud i de poder productiu. Lenine descuidava les capacitats i transforma els pagesos en juristes i els obrers en legisladors.—Marx havia comprès que un poble organitzat en comunisme no podia subsistir al costat de les nacions capitalistes i militaristes. Per a ell el col·lectivisme havia d'ésser una conquesta simultània i internacional o no ésser del tot. D'aquí la seva protesta contra l'expressió austriaca damunt d'Itàlia.—L'aventura maximalista és

una revolta de l'Àsia fatalista contra l'Europa racional; és una temptativa de comunisme migeval. Lenine és un diletant de la violència i de la destrucció. Amb Lenine, Marx, el primer i el més gran teòric del socialisme té un pèsim deixeble.

«*Le Parlement et l'Opinion* (feb. 1918).

A Millerand escriu apropòsit dels «*Fins de guerra i condicions de pau*»:

«Combatem per defendre França contra Alemanya i garantir-nos, en l'esdevenidor, de la política de violència i dels seus projectes d'hegemonia. Llitem perquè el Dret i la Justícia no desapareguin d'aquest món. Fins de guerra, poden haver-ne ells que l'han desencadenada; nosaltres no en tenim, però estem resolta a no acceptar la pau sinó després de la liberació dels pobles. El món podria donar-se la pau si els governs poguessin entendre's i formar la Societat de Nacions. La victòria de la Entente serà la repudiació del règim de la conquesta i de la força brutal, la reconeixença dels drets dels pobles, el triomf de la civilització sobre la barbàrie». El to és bell i el taral·leguem *de cor*; Jordi Bainville, però, ens diria amb Maurras si els fins de França són exclusivament els que Millerand senyala com els de tots els francesos.

CAL ESMENTAR:

L'article d'André Beaunier a la «*Revue des Deux Mondes*» (15 abril 1918) sobre *Anatole France*, crític literari.—*La crítica d'art i els artistes*, signat J. Torres-Garcia, a «*Vell i Nou*» (15 abril 1918).—Les cròniques polítiques de J. Bainville a l'*Action Française*.—La revista *Espanya y la guerra*, editada a Madrid i que ultra l'interès que ofereix per la seva col·laboració selecta, dona igualtat de dret a la nostra llengua i un domini absolut als nostres millors dibuixants.—L'homenatge de la revista *Ibérie* a París per mitjà d'uns versos de Josep Carner avui redits amb voluptat i gairebé com un rés eficaç.

J.-V.F.

ESCOLA D'ART
DIRECCIÓ: IGNASI MALLOL



PINTORS : ESCULTORS
ARQUITECTES : ENGINYERS
C. CUCURULLA, IV - II

JOIERIA, ARGENTERIA
I ESMALTS D'ART

DE

**RAMON
SUNYER**



Corts Catalanes, 643.-BARCELONA

FEU LLEGIR ALS VOSTRES INFANTS ELS LLIBRES DE LA

Editorial Muntañola, S. A.

Provença, 318 : Barcelona

DE TOTS SE'N FA UNA EDICIÓ CATALANA AL COSTAT DE LA CASTELLANA
TEXT I IL·LUSTRACIONS DE LES FIRMES NOSTRES CABDALS

Peripècies

*Sèrie còmico-educativa contra
els defectes característics dels
nens.*

Joan Mofeta (*Morató-Grau*)

Joan Feréstec (*Riba-Junceda*)

Joan Matusser (*Riba-Nogués*)

Cada volum: 1'50

Nits d'hivern

*Contes populars de tots els
països.*

Text de J. Carner.

*Il·lustracions de L. Anglada,
Llaverias, Nogués, Junceda,
Colom, Serra, Vayreda, Ter-
mens, Apa, etc.*

Cada volum: 0'60

**Aventures
d'En Perot
Marrasquí**

*Il·lustrades per J. Segrelles.
Contades per Carles Riba.*

*Cadascuna de les tres parts:
1 pta.*

PUBLICACIONS DE LA REVISTA

Administració: Corts Catalanes, 613, baixos - BARCELONA

ESTAN A LA VENDA ELS DARRERS VOLUMS

LA RENOVACIO DEL TEATRE

DE J. FARRAN I MAYORAL

QUATRE HISTORIES

D' EUDALD DURAN-REYNALS

CANÇONS D'ABRIL I DE NOVEMBRE

DE J. M. DE SAGARRA

EXILI

DE FERRAN SOLDEVILA

PER LA LLENGUA CATALANA

D' ENRIC PRAT DE LA RIBA

PRÒLEG DE J. BOFILL I MATAS

CANTIC DELS CANTICS LLIBRE DE RUT

DE CARLES RIBA

Amb el nou any MCMXVIII «La Revista» ha començat a desenrotllar el pla d'edicions, descongestionant la seva Biblioteca. Des d'ara els llibres apareixeran en seccions ordenades per objectes. Avui només podem donar notícia de les següents: LES PUBLICACIONS DE «LA REVISTA» pròpiament dites, que publicaran llibres de poesia catalana, filosofia, estudis d'art, pedagogia, crítica literària, sociologia, etc. La «COLECCIO DE LIRICS MUNDIALS» que's deslligarà de la Secció anterior, i traduirà les millors obres líriques dels poetes estrangers antics i moderns. «LES BELLES EDICIONS DE «LA REVISTA», secció nova, que publicarà edicions luxoses d'obres modernes amb la col·laboració dels nostres millors artistes. LA COLECCIO D'ESTUDIS POLITICS, secció nova també, que es compondrà, com el seu mateix títol indica, de llibres on s'estudiaran els més interessants problemes de la política.

Als actuals subscriptors de les PUBLICACIONS DE «LA REVISTA» se'ls servirà únicament la primera secció que's compondrà matemàticament de DOTZE VOLUMS ANYALS. La quota serà des d'ara única de CINC PESSETES TRIMESTRALS que's cobraran a la bestreta. Així els subscriptors no sufriran augment quan es tracti de llibres de preu alt.